

رابطه نیازهای بنیادین و حمایت اجتماعی در سازگاری آموزشی، اجتماعی و عاطفی دانش آموزان *

The Relationship between Essential Needs and Social Support in Social, Academic and Emotional Adjustment of Student*

Bahram Saleh Sedghpour, Ph.D. ✉

Masoud Asadi, M.Sc.

Mirnader Miri, M.Sc.

دکتر بهرام صالح صدق پور **

مسعود اسدی ***

میر نادر میری ****

Abstract

The purpose of the present research was to examine the role of essential needs and social support on academic adjustment, social adjustment and emotional adjustment of students. 160 student from Tarom district of Gazvin province were selected via disposal sampling. Assessment instruments were the Philipis Social Support Questionnaire, the Students Needs Survey and the Sina and Sing Adjustment Questionnaire. Using path analysis, the results showed that direct effects of social support on academic adjustment, social adjustment and emotional adjustment were significant. It was also revealed that direct and indirect effects of need to freedom on emotional adjustment were significant. Furthermore, indirect effects of the need to survive and need to power on social adjustment and emotional adjustment were significant.

Keywords: essential needs, social support, accademic adjustment, social adjustment, emotional adjustment

چکیده

پژوهش حاضر به روش همبستگی و با هدف بررسی نقش نیازهای بنیادین (عشق، قدرت، بقاء، آزادی و تفریح) و حمایت اجتماعی در سازگاری آموزشی، اجتماعی و عاطفی دانش آموزان انجام شد. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه آموزش و پرورش منطقه طارم استان قزوین بودند. گروه نمونه شامل ۱۶۰ دانش آموز (۸۰ دختر و ۸۰ پسر) بودند که به شیوه نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند. ابزار پژوهش پرسشنامه های «نیازهای بنیادین دانش آموزان (SNS) برنز و همکاران»، «حمایت اجتماعی فیلیپس و همکاران» و «سازگاری دانش آموزان سینا و سینگ» بودند. با استفاده از تحلیل مسیر، نتایج نشان داد که حمایت اجتماعی بر سازگاری عاطفی، سازگاری آموزشی و سازگاری اجتماعی اثر مستقیم دارد. همچنین نتایج نشان داد که نیاز به آزادی بر سازگاری عاطفی و نیاز به عشق بر سازگاری آموزشی اثر مستقیم و غیر مستقیم دارند. علاوه بر آن نیاز به بقاء و نیاز به قدرت به طور غیرمستقیم بر سازگاری آموزشی، سازگاری اجتماعی و سازگاری عاطفی اثر دارند.

کلیدواژه‌ها: نیازهای بنیادین، حمایت اجتماعی، سازگاری آموزشی، سازگاری اجتماعی، سازگاری عاطفی.

* Shahid Rajaei Teacher Training University, I.R. Iran.

✉Email: sedghpour@srttu.edu,

*** دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی

* دریافت مقاله: ۱۳۸۹/۲/۲۲ تصویب نهایی: ۱۳۸۹/۶/۱۳

** دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران

*** کارشناس ارشد مشاوره خانواده

● مقدمه

نوجوانی دوره انتقال از کودکی به بزرگسالی است (پیر، ۲۰۰۰). این دوره همراه با تغییرات جسمانی، اجتماعی و شخصیتی است که اغلب بین سنین ۱۳ تا ۲۳ سالگی رخ می‌دهد (بیابانگرد، ۱۳۷۷). تغییرات این دوره از رشد می‌تواند زمینه ساز ایجاد مشکلات خاصی شود. هنگامی که نوجوانان نمی‌توانند به طور موفقیت آمیز بر بحران‌ها و چالش‌های تحولی غلبه کنند، پریشانی‌های روانشناختی را تجربه خواهند کرد و اختلال قابل ملاحظه‌ای در جریان بهنجار زندگی روزمره و جنبه‌های عاطفی، اجتماعی و شناختی بروز خواهد کرد که به دنبال آن شخصیت آنها دچار اغتشاش خواهد شد (گاربر، کیلی و مارتین، ۲۰۰۲). از همین رو یکی از موضوعات مورد بررسی در این دوره «سازگاری» آنان است.

گودشتاین^۱ و لانیون^۲ (۱۹۹۵)، به نقل از مظاهری و همکاران، (۱۳۸۵) سازگاری را فرایند پیوسته‌ای تعریف کرده‌اند، که در آن، تجارب یادگیری اجتماعی شخص، توانایی و مهارت‌هایی را فراهم می‌سازد که از آن طریق می‌توان به ارضای نیازها پرداخت.

سادوک^۳ و سادوک (۲۰۰۳) به نقل از رحیم‌نیا و رسولیان، (۱۳۸۵) سازگاری را یک مفهوم عام می‌دانند که همه راهبردهای اداره کردن موقعیت‌های تنیدگی‌زای زندگی، اعم از تهدیدات واقعی و غیر واقعی را شامل می‌گردد. هرگاه تعادل جسمی و روانی فرد به گونه‌ای دچار اختلال شود که ناخوشایندی به وی دست دهد، برای ایجاد توازن نیازمند به‌کارگیری نیروهای درونی و حمایت خارجی است؛ در این صورت اگر در به‌کارگیری سازوکارهای جدید موفق شود و مسئله را به نفع خود حل کند، فرایند سازگاری ایجاد شده است. ابعاد سازگاری شامل سازگاری اجتماعی، عاطفی، جسمانی و اخلاقی است (مظاهری و همکاران، ۱۳۸۵). یکی از منابعی که به وقوع فرایند سازگاری و ابعاد آن کمک می‌کند حمایت اجتماعی است.

«حمایت اجتماعی» مراقبت، محبت، عزت، تسلی و کمکی است که فرد از جانب سایر افراد یا گروه‌ها دریافت می‌کند (سارافینو^۴، ۱۳۸۴). همچنین منبعی است که به افراد در کنار آمدن با تنیدگی و ایجاد سازگاری کمک می‌نماید (راسل^۵ و همکاران، ۱۹۸۷، به نقل از یانگ و فارن، ۲۰۰۵).

علاوه بر آن حمایت اجتماعی شامل منابع اجتماعی است که افراد آماده دریافت آن هستند تا روابطشان را بهبود ببخشند (کرونکیت^۶ و مووس^۷، ۱۹۹۵، به نقل از لورا و همکاران ۲۰۰۷). در این رابطه لیندزی (۱۹۹۸) به نقل از روشن و همکاران، (۱۳۸۴) معتقد است که وجود حمایت اجتماعی بیانگر قابلیت و کیفیت ارتباط با دیگران است که سبب می‌شود در مواقع نیاز، منابع لازم جهت احساس مراقبت، ارزشمندی و ایجاد سازگاری، فراهم گردد.

مطالعات زیادی مانند، سالوویتا و همکاران، (۲۰۰۳)؛ وایت و هاستینگز، (۲۰۰۴)، سسیلا و بلگریو، (۲۰۰۷) نشان دادند که بین حمایت اجتماعی و سازگاری رابطه معنادار وجود دارد. همچنین در یک مطالعه طولی هالمانداریز و پاور (۱۹۹۹)، نشان دادند که حمایت اجتماعی، سازگاری را پیش بینی می‌کند. علاوه بر آن پژوهش‌های دیگری نیز نشان داده‌اند که حمایت اجتماعی تأثیر مثبتی بر سازگاری دارد (برای مثال، هونگ و وینگر، ۱۹۹۷ ویز، ۲۰۰۲؛ هالند و همکاران، ۲۰۰۳؛ برامبلی و همکاران، ۲۰۰۴). تائو و همکاران (۲۰۰۰) اظهار می‌دارند که حمایت اجتماعی رابطه نزدیکی با سازگاری اجتماعی نسبت به سازگاری آموزشی و عاطفی دارد. در ایران قراگوزلو و همکاران (۱۳۸۷) در پژوهشی نشان دادند که بین سازگاری آموزشی و حمایت اجتماعی رابطه مستقیم، مثبت و معناداری وجود دارد.

از مسائل دیگری که در این دوره مطرح است توجه به نیازهای نوجوانان است. گلمن (۱۹۹۵) به نقل از مالی و همکاران، (۲۰۰۳) خاطر نشان می‌سازد که توجه به نیازهای دانش آموزان جهت کاهش رفتارهای منفی آنها از اهمیت خاصی برخوردار است. نیازها سازه ای ساکن و ایستا نیستند، بنابر این بیشتر تعریف‌هایی که از نیازها وجود دارند تا حد زیادی تحت تأثیر چارچوب نظری و فکری محققانی است که به مطالعه نیازها می‌پردازند؛ لذا طبیعی است که از نیازها، طبقه بندی‌های زیادی وجود داشته باشد (نصیری و سامانی، ۱۳۸۷). در این میان یکی از نظریه‌هایی که به نیازهای انسان پرداخته، «نظریه انتخاب» است. نظریه انتخاب توسط گلاسر^۸ پایه ریزی گردید و در آن بر پنج نیاز اساسی انسان تأکید شده است. این نیازها درونی، جهان شمول، پویا و همخوان با یکدیگرند. (تریگوناکی، ۲۰۰۲). این پنج نیاز اساسی عبارتند از «تقاء»^۹، «عشق»^{۱۰}، «قدرت»^{۱۱}، «آزادی»^{۱۲} و «تفریح»^{۱۳} (گلاسر، ۱۳۸۵).

در طی پژوهش‌های سال‌های اخیر درک و بر آورد این پنج نیاز اساسی به عنوان راهی برای بهبود کیفیت زندگی و رفتار افراد است. (فری و ویلهیت، ۲۰۰۵). مؤلفه‌های مربوط به هر دسته نیاز عبارتند از:

۱. نیاز به «بقاء» که شامل نیاز جسمانی انسان، زنده ماندن و تولید مثل، نیاز به امنیت و موفقیت تحصیلی است (منبع پیشین). این نیاز علاوه بر خوردن و نیرو داشتن شامل احساس امنیت و ایمنی، آمادگی برای حوادث غیر مترقبه، محافظه کاری، توجه به سلامت فردی، ارتقاء وضعیت فردی، برنامه ریزی برای آینده و سخت کوشی در انجام شغل محوله می‌باشد (هافستتلا و همکاران، ۲۰۰۴).

۲. نیاز به «تفریح» که به لذت بردن، شادی کردن، خندیدن، بازی کردن و داشتن اوقات فراغت، اشاره دارد (اروین، ۲۰۰۳).

۳. نیاز به «عشق» که شامل صمیمیت فردی، توجه به سلامتی دیگران، در صدد آشنایی با دیگران برآمدن، روابط نزدیک با دوستان، احساس راحتی در کنار خانواده و روابط مناسب و رضایت بخش با خود و دیگران می‌گردد (هافستتلا و همکاران، ۲۰۰۴).

۴. نیاز به «آزادی» که به مهار راه و روش زندگی، انتخاب گزینه‌های دلخواه، آزادی بیان، همکاری با فرد دلخواه، ادامه به شغل یا فعالیت دلخواه و آزاد و رها بودن از ناراحتی‌های جسمانی یا روانی شامل ترس، تنیدگی، بی حرمتی و یکنواختی، اطلاق می‌گردد (اروین، ۲۰۰۳). برای رسیدن به این هدف دانش آموزان بر استقلال، انتخاب و آزادی جسمی و روانی نیازمند هستند (فری و ویلهیت، ۲۰۰۵).

۵. نیاز به «قدرت» که منزلت، احترام، باز شناخته شدن از طرف دیگران، به حساب آمدن، بُرش داشتن، لذت از رقابت، ترس از آسیب پذیری، تلاش کردن و مطرح بودن به خاطر موفقیت را شامل می‌گردد (هافستتلا و همکاران، ۲۰۰۴). از آنجا که سازگاری و هماهنگ شدن با خود و محیط پیرامون برای هر فردی حیاتی است، شناخت عواقب مؤثر بر آن، ضرورت انجام پژوهشی را در این زمینه موجب می‌سازد. با در نظر گرفتن تمهیدات یاد شده، پژوهش حاضر به بررسی الگو روابط علی نیازهای بنیادین و حمایت اجتماعی بر سازگاری آموزشی، اجتماعی و عاطفی دانش آموزان می‌پردازد. بر این اساس پرسش‌های پژوهش حاضر عبارتند از:

۱. آیا حمایت اجتماعی بر «سازگاری عاطفی» اثر دارد؟
۲. آیا حمایت اجتماعی بر «سازگاری آموزشی» اثر دارد؟
۳. آیا حمایت اجتماعی بر «سازگاری اجتماعی» اثر دارد؟
۴. آیا «نیاز به آزادی» بر سازگاری عاطفی اثر دارد؟
۵. آیا «نیاز به عشق» بر سازگاری آموزشی اثر دارد؟
۶. آیا نیاز به بقاء بر سازگاری اجتماعی اثر دارد؟
۷. آیا نیاز به بقاء بر سازگاری عاطفی اثر دارد؟
۸. آیا نیاز به بقاء بر سازگاری آموزشی اثر دارد؟

● روش

○ این پژوهش در چارچوب طرح غیر آزمایشی، از نوع همبستگی انجام شده است. «جامعه آماری» این پژوهش کلیه دانش آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه آموزش و پرورش منطقه طارم استان قزوین را شامل می‌شود. گروه نمونه این پژوهش ۱۶۰ دانش آموز شامل ۸۰ دختر و ۸۰ پسر بودند که به شیوه نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند و مورد آزمون قرار گرفتند. لازم به ذکر است که حجم نمونه در پژوهش حاضر بر اساس مطالعات کلاین (۲۰۰۵) انتخاب شده است. بر اساس دیدگاه کلاین حجم نمونه در پژوهش‌های همبستگی بر اساس حاصل ضرب هر ماده در ۲/۵ بدست می‌آید.

○ ابزارها

□ برای اندازه‌گیری سازگاری، از «پرسشنامه سازگاری سینا و سینگ»^۴ (۱۳۸۰) استفاده شد. این پرسشنامه دانش آموزان را از نظر میزان سازگاری در سه بُعد «عاطفی»، «آموزشی» و «اجتماعی» مورد ارزیابی قرار می‌دهد. همچنین مجموع سازگاری عاطفی، آموزشی و اجتماعی، سازگاری عمومی دانش آموزان را نشان می‌دهد. در پژوهش حاضر از فرم ۴۷ سوالی آن استفاده شده است. برای نمره گذاری آن پاسخ‌هایی که نشانگر سازگاری است نمره «صفر» داده می‌شود و در غیر این صورت نمره «یک» منظور می‌گردد. مجموع کل نمرات نشان دهنده سازگاری عمومی فرد و مجموع نمرات فرد در هر حوزه سازگاری (عاطفی، آموزشی و اجتماعی)، مشخص کننده سازگاری فرد در

آن حوزه است. نمره پایین نشان دهنده سازگاری بالاتر و نمره بالا نشان دهنده سازگاری پایین تر است. این آزمون در هر سه سطح اجتماعی، عاطفی و آموزشی از روایی و اعتبار مناسبی برخوردار است. ضریب اعتبار این آزمون توسط سازندگان آزمون، از طریق دو نیمه کردن، برای سازگاری کل، عاطفی، اجتماعی و آموزشی به ترتیب ۰/۹۵، ۰/۹۴، ۰/۹۳ و ۰/۹۶ و باروش، با آزمای ۰/۹۳، ۰/۹۶، ۰/۹۰، ۰/۹۳ و ۰/۹۳ گزارش شده است. (همان منبع)

نویدی (۱۳۸۷) با اجرای این پرسشنامه بر روی ۱۶ دانش آموز دبیرستانی، ضریب آلفای کرونباخ برای سازگاری کلی را ۰/۸۲ و برای سازگاری آموزشی، عاطفی و اجتماعی رابطه ترتیب ۰/۷۰، ۰/۶۸ و ۰/۶۵ گزارش کرده است

□ برای بررسی حمایت اجتماعی از «پرسشنامه حمایت اجتماعی فیلیپس»^{۱۵} و همکاران، (۱۹۸۶، به نقل از زینی وند، ۱۳۸۴) استفاده شد. ساختار نظری این پرسشنامه بر پایه تعریف کوب از حمایت اجتماعی استوار است. کوب حمایت اجتماعی را به میزان برخورداری از محبت، مساعدت و توجه اعضاء خانواده، دوستان و سایر افراد تعریف کرده است. این پرسشنامه دارای ۲۳ سوال است که سه حیطه محیط خانواده، دوستان و سایرین را در برمی گیرد. نمره گذاری این آزمون به صورت چهار گزینه ای «بسیار موافق»، «موافق»، «مخالف» و «بسیار مخالف» است. این آزمون با تغییراتی توسط ابراهیمی قوام (۱۳۷۱) به نقل از تابع بردار و رضویه، (۱۳۸۳) بر روی ۱۰۰ دانشجوی ۲۰۰ دانش آموز ایرانی اجرا شد. ضریب اعتبار در نمونه دانشجویی در کل مقیاس ۰/۹۰ و در نمونه دانش آموزی ۰/۷۰ و در آزمون مجدد در دانش آموزان پس از شش هفته ۰/۸۱ به دست آمده است. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۸۱ به دست آمده است.

□ برای بررسی نیازهای بنیادین از «پرسشنامه نیازهای بنیادین دانش آموزان»^{۱۶} (SNS) استفاده شد. این ابزار دارای ۲۵ سؤال و ۵ ماده برای ۵ نیاز اساسی، شامل نیاز به «بقاء»، «عشق» و «تعلق»، «قدرت»، «آزادی» و «تفریح» است. دانش آموزان به هر یک از ماده‌ها بر اساس مقیاس لیکرت از «هرگز» تا «کاملاً درست» پاسخ می دهند. بنابراین به هر یک از ماده‌ها نمره ۱ تا ۵ اختصاص می یابد. نمره هر یک از خرده مقیاس‌ها از ۵ تا ۲۵ در نوسان است که ۵ به معنای عدم ارضاء نیاز و ۲۵ به معنای ارضاء شدن نیاز

است. ماده‌ها توسط پنج نفر از مدیران مدارس که در موسسه گلاسر دارای گواهینامه «مدرسه کیفی» بودند، طراحی گردید. ضریب آلفای کرونباخ برای ۲۵ ماده مقیاس ۰/۹۲ گزارش گردید و برای خرده مقیاس‌ها به ترتیب عبارتست از: ۰/۷۱ برای «بقاء»، ۰/۶۹ برای «عشق»، ۰/۶۹ برای «قدرت»، ۰/۷۵ برای «آزادی» و ۰/۷۱ برای «تفریح». اعتبار به روش بازآزمایی برای کل آزمون ۰/۹۶ و برای خرده مقیاس‌ها به ترتیب عبارتند از: ۰/۸۸ برای بقاء، ۰/۹۱ برای عشق، ۰/۸۸ برای قدرت، ۰/۸۰ برای آزادی و ۰/۸۱ برای تفریح (برنز و همکاران، ۲۰۰۶). در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای کل آزمون ۰/۸۱ و برای خرده مقیاس‌های، بقاء، عشق و تعلق، قدرت، آزادی و تفریح به ترتیب ۰/۴۴، ۰/۶۱، ۰/۴۸، ۰/۶۴ و ۰/۶۴ به دست آمد.

• نتایج

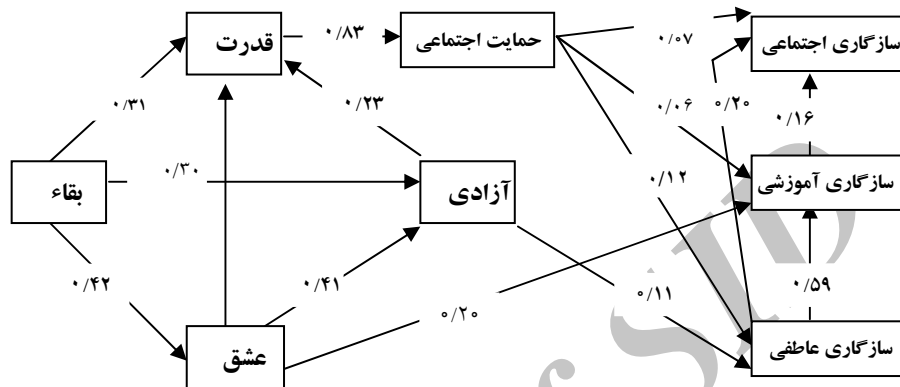
از آنجا که هدف این پژوهش، «بررسی اثرات نیازهای بنیادین و حمایت اجتماعی بر هر یک از خرده مقیاس‌های سازگاری است»، از الگوی تحلیل مسیر به منظور بررسی روابط علی دو یا چند متغیر به کار می‌رود استفاده شد. با کمک تحلیل مسیر می‌توان روابط مستقیم و غیرمستقیم یک مجموعه از متغیرها را مورد مقایسه قرار داد (هومن، ۱۳۸۰). برای بررسی سؤال‌های پژوهش، مدل رابطه علی بین متغیرهای نیازهای بنیادین، حمایت اجتماعی با سازگاری آموزشی، اجتماعی و عاطفی دانش‌آموزان ارزیابی گردید.

جدول ۱. ماتریس همبستگی متغیرهای نیازهای بنیادین، حمایت اجتماعی و سازگاری آموزشی، اجتماعی و عاطفی

متغیرها	نیاز به بقاء	نیاز به عشق	نیاز به آزادی	حمایت اجتماعی	سازگاری عاطفی	سازگاری آموزشی	قدرت
نیاز به عشق	۰/۴۱۸**	۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
نیاز به آزادی	۰/۳۱**	۰/۴۱۴**	۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
حمایت اجتماعی	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۸۳۳**
سازگاری عاطفی	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۱۰۸*	۰/۱۱۶**	۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
سازگاری آموزشی	۰/۰۰۰	۰/۲۰۲**	۰/۰۰۰	۰/۰۵۸**	۰/۵۹۹**	۱	۰/۰۰۰
سازگاری اجتماعی	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۶۸**	۰/۱۹۶*	۰/۱۵۷*	۰/۰۰۰
نیاز به قدرت	۰/۳۱**	۰/۳۶۱**	۰/۲۳۴**	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۱

**p<۰/۰۱ *p<۰/۰۵

با توجه به نتایج ماتریس همبستگی در جدول ۱، می‌توان دریافت که پژوهش حاضر امکان مطالعه مدل یابی را دارد. مدل یابی روابط علی به قرار نمودار ۱، به دست آمد.

نمودار ۱- مدل نهایی تحلیل مسیر پس از برآورد ضرایب مسیر

اندازه‌های ضرایب ثابت مربوط به متغیرهای ملاک و میانجی مطابق جدول ۲، بدست آمد.

جدول ۲- اندازه‌های ضریب ثابت مربوط به متغیرهای ملاک و میانجی

متغیرهای مورد بررسی	ضرایب ثابت	SE	CR
عشق	۸/۵۹	۰/۹۶۴	۸/۹۱
آزادی	۱۲/۴۵	۱/۳۹	۸/۹۱
قدرت	۷/۶۳	۰/۸۵۶	۸/۹۱
حمایت اجتماعی	۶۶/۹۷	۷/۵۱	۸/۹۱
سازگاری عاطفی	۴/۹۹	۰/۵۶۱	۸/۹۱
سازگاری آموزشی	۴/۲۳	۰/۴۷۵	۸/۹۱
سازگاری اجتماعی	۴/۳۲	۰/۴۸۵	۸/۹۱

$p < 0/01$

با توجه به اطلاعات مندرج در جدول ۲ می‌توان دریافت که متغیرهای مورد بحث دارای ضرایب ثابت رگرسیونی می‌باشند که در سطح ($p < 0/01$) معنی دار است. این اطلاع بدین معنی است که مدل از تمامی متغیرهای مورد بحث قابل گسترش است. به منظور آزمون مدل و مسیرهای آن از روش‌های گوناگون استفاده می‌شود. یکی از روش‌های موجود شاخص نیکویی برازش است و از میان آمارهای برازش چهار

شاخص، GFI^{17} ، $AGFI^{18}$ و $RMSEA^{19}$ و خی دو از اهمیت بیشتری برخوردارند (هومن، ۱۳۸۴). مقادیر GFI ، $AGFI$ برای الگوی حاضر به ترتیب ۰/۹۸۱ و ۰/۹۴۷ به دست آمد. هرچقدر مقدار این دو شاخص به ۱ نزدیکتر باشد، نشان می‌دهد که برازش مدل کامل است و الگو دارای برازندگی بسیار خوبی است. این در حالی است که برازش مدل در حال حاضر کامل نیست، اگر چه برازندگی خوبی دارد. شاخص $RMSEA$ که برای اندازه گیری متوسط باقیمانده‌ها (خطاها) به کار می‌رود، برابر با ۰/۱۰ بدست آمد. با توجه به در نظر گرفتن باقیمانده‌ها و خطاها، کم بودن آن به منزله مطلوبیت برازش است. آماره خی دو مهمترین آماره برازش است که میزان تفاوت ماتریس مشاهده شده و برآورد شده را اندازه گیری می‌کند. معنادار نبودن این آماره، برازش مدل را نشان می‌دهد. در این الگو میزان ارزش خی دو (۱۳/۱۹) با درجه آزادی ۱۳، غیر معنادار ($p=0/433$) بدست آمد.

● بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر باهدف، بررسی رابطه متغیرهای حمایت اجتماعی نیازهای بنیادین (عشق، قدرت، آزادی، تفریح و بقاء) در سازگاری اجتماعی، آموزشی و عاطفی دانش آموزان انجام گرفت. با توجه به نتایج بدست آمده و اطلاعات مندرج در مدل، سؤال اول پژوهش حاضر با ضریب همبستگی $r=0/116$ ، در سطح $p<0/01$ مورد تأیید قرار گرفت؛ بدین معنی که «حمایت اجتماعی» بر «سازگاری عاطفی» اثر مستقیم دارد. این در حالی است که اثر غیر مستقیم در این مورد وجود ندارد. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت که حمایت اجتماعی «مراقبت»، «محبت»، «عزت»، «تسلی»، را شامل می‌شود (کوب، ۱۹۶۷؛ جنتریوکوباسا، ۱۹۸۴؛ والستونو همکاران، ۱۹۸۳؛ ویلز، ۱۹۸۴ به نقل از سارافینو، ۱۳۸۴) و این امر افراد را به ایجاد سازگاری قادر می‌سازد (راسل و همکاران، ۱۹۸۷ به نقل از یانگ و فارن، ۲۰۰۵)؛ لذا هر چه میزان مراقبت، تسلی و محبت به دانش آموزان بیشتر شود، سازگاری عاطفی آنها نیز افزایش پیدا می‌کند. با توجه به این مسئله نتایج حاصل از سؤال ۱ دور از انتظار نیست.

○ سؤال دوم پژوهش حاضر نیز با ضریب همبستگی $r=0/058$ ، در سطح $p<0/01$ مورد تأیید قرار گرفت؛ بدین معنی که «حمایت اجتماعی» بر «سازگاری آموزشی» اثر

مستقیم دارد. اثر غیر مستقیم آن $r=0/069$ که در سطح $(p<0/01)$ و اثر کل حمایت اجتماعی بر سازگاری آموزشی $r=0/127$ که در سطح $(p<0/01)$ معنی دار است. بنابراین این با افزایش حمایت اجتماعی می توان سازگاری آموزشی بهتری را از دانش آموزان انتظار داشت. در تبیین این نتیجه می توان گفت، وجود یک رابطه حمایتی باعث فعالیت فرد در محیط می شود و به دنبال آن فرد سعی دارد تلاش بیشتری از خود نشان دهد و فعال ظاهر شود (تابع بردار و رضویه، ۱۳۸۳). لذا با دریافت حمایت اجتماعی بیشتر، دانش آموزان در زمینه آموزشی می توانند انگیزه و تلاش بیشتری از خود نشان دهند و به دنبال آن به سازگاری آموزشی بیشتری دست یابند.

○ سؤال سوم پژوهش مبنی بر این که آیا «حمایت اجتماعی»، بر «سازگاری اجتماعی» اثر دارد، نیز با ضریب همبستگی $r=0/068$ ، در سطح $p<0/01$ مورد تأیید قرار گرفت و نشان داد که تاثیر مستقیم دارد. اثر غیر مستقیم آن $r=0/043$ که در سطح $(p<0/05)$ معنی دار است. اثر کل حمایت اجتماعی بر سازگاری اجتماعی $r=0/111$ که در سطح $(p<0/01)$ معنی دار است. در تبیین این نتیجه می توان گفت که وجود حمایت اجتماعی بیانگر قابلیت و کیفیت ارتباط با دیگران است و سبب می شود افراد در مواقع نیاز، منابع لازم جهت احساس مراقبت و ارزشمندی و ایجاد سازگاری، کسب نمایند (لیندزی، ۱۹۹۸ به نقل از روشن و همکاران، ۱۳۸۴) و روابطشان را بهبود ببخشند (کرونیکت و مووس، ۱۹۹۵، به نقل از لورا و همکاران ۲۰۰۷)؛ بنابراین این انتظار می رود که با افزایش حمایت اجتماعی، سازگاری اجتماعی نیز افزایش پیدا کند. در این زمینه تائو و همکاران (۲۰۰۰) اظهار می دارند که حمایت اجتماعی رابطه نزدیکی با سازگاری اجتماعی نسبت به سازگاری آموزشی و عاطفی دارد. این نتیجه با پژوهش فراگوزلو و همکاران (۱۳۸۷) که نشان دادند، بین سازگاری آموزشی و حمایت اجتماعی، رابطه مستقیم، مثبت و معناداری وجود دارد، همخوان است.

○ از آنجایی که سه سؤال فوق به بررسی رابطه بین «حمایت اجتماعی» و ابعاد سازگاری (عاطفی، آموزشی، و اجتماعی) پرداختند، و این ابعاد به طور کلی میزان سازگاری در افراد را نشان می دهد، می توان نتایج سه سؤال اول پژوهش را با نتایج مطالعات (برای مثال، هونگ و وینگر، ۱۹۹۷؛ هالمانداریز و پاور ۱۹۹۹؛ ویز، ۲۰۰۲؛ هالد و همکاران، ۲۰۰۳؛ برامبلی و همکاران، ۲۰۰۴؛ سالوویتا و همکاران، ۲۰۰۳؛ وایت

و هاستینگز، ۲۰۰۴، سسیلا و بلگریو، ۲۰۰۷) که تأثیر حمایت اجتماعی را بر سازگاری مورد تأیید قرار دادند، همسو دانست.

○ سؤال چهارم با ضریب همبستگی $r=0/108$ ، در سطح $p<0/01$ مورد تأیید قرار گرفت، بدین معنی که آزادی بر سازگاری عاطفی اثر مستقیم دارد. اثر غیر مستقیم آن $r=0/022$ در سطح $p>0/05$ معنی دار نمی‌باشد. نتایج حاصل از این سؤال نشان داد که آزادی به شکل مستقیم بر سازگاری عاطفی اثر دارد. در تبیین اثر مستقیم «آزادی» بر «سازگاری عاطفی» می‌توان گفت از آنجایی که آزادی، مهار راه و روش زندگی، انتخاب گزینه‌های دلخواه، آزادی بیان، همکاری با فرد دلخواه، ادامه به شغل یا فعالیت دلخواه و آزاد و رها بودن از ناراحتی‌های جسمانی یا روانی نظیر ترس، تنیدگی، بی‌حرمتی و یکنواختی را شامل می‌گردد (اروین، ۲۰۰۳)، لذا هر قدر نیازهای دانش آموزان در این موارد بیشتر تأمین گردد، آنها سازگاری عاطفی بهتری را از خود نشان می‌دهند.

○ سؤال پنجم پژوهش مبنی بر این که آیا «نیاز به عشق» بر «سازگاری آموزشی» اثر دارد، نیز با ضریب همبستگی $r=0/202$ ، در سطح $p<0/01$ مورد تأیید قرار گرفت. بدین معنا که نیاز به عشق بر «سازگاری آموزشی» اثر مستقیم دارد. اثر غیر مستقیم آن $r=0/075$ در سطح $(p>0/05)$ معنی دار نمی‌باشد. نتایج حاصل از این سؤال نشان داد که نیاز به عشق از مسیر مستقیم بر سازگاری آموزشی اثر دارد. در تبیین اثر مستقیم عشق بر سازگاری آموزشی، می‌توان گفت که نیاز به عشق شامل «صمیمیت فردی»، «توجه به سلامتی دیگران»، «روابط نزدیک با دوستان»، «احساس راحتی در کنار خانواده» و «روابط مناسب و رضایت بخش با خود و دیگران» می‌گردد (هافستتler و همکاران، ۲۰۰۴)، لذا تأمین نیاز به عشق در دانش آموزان می‌تواند بر سازگاری آموزشی مؤثر واقع گردد.

○ سؤال ششم پژوهش مبنی بر این که نیاز به «بقاء» بر «سازگاری اجتماعی» اثر دارد، با ضریب همبستگی $r=0/082$ در سطح $p>0/05$ به طور غیر مستقیم اثر ندارد. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت که نیاز به بقاء شامل نیاز جسمانی انسان، زنده ماندن و تولید مثل، نیاز به امنیت و موفقیت تحصیلی است (فری و ویلهیت، ۲۰۰۵). این نیاز علاوه بر خوردن و نیرو داشتن، شامل احساس امنیت و ایمنی، آمادگی برای حوادث غیر مترقبه، «محافظه کاری»، توجه به «سلامت فردی»، برنامه ریزی برای آینده و سخت

کوشی در انجام شغل محوله می‌باشد (هافستتler و همکاران، ۲۰۰۴). از سوی دیگر سازگاری اجتماعی که تجارب یادگیری اجتماعی شخص را شامل می‌گردد، ارتباط کمی با نیاز به بقاء دارد. بر این اساس، یافته فوق دور از انتظار نیست.

○ سوال هفتم پژوهش مبنی بر این که نیاز به «بقاء» بر «سازگاری عاطفی» اثر دارد، نیز با ضریب همبستگی $r=0/107$ در سطح $p<0/05$ به طور غیر مستقیم اثر دارد. در توضیح این یافته باید گفت که نیاز به بقاء از یک سو با میانجی‌گری آزادی بر سازگاری عاطفی اثر می‌گذارد و از سوی دیگر با میانجی‌گری قدرت بر حمایت اجتماعی و با میانجی‌گری حمایت اجتماعی بر سازگاری عاطفی اثر دارد. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت که نیاز به بقاء که شامل نیاز جسمانی انسان، زنده ماندن و تولید مثل، نیاز به امنیت و موفقیت تحصیلی است (فری و ویلهیت، ۲۰۰۵)، بانیاز به آزادی که شامل مهار کردن راه و روش زندگی، انتخاب گزینه‌های دلخواه، آزادی بیان، همکاری با فرد دلخواه، ادامه به شغل یا فعالیت دلخواه و آزاد و رها بودن از ناراحتی‌های جسمانی یا روانی شامل ترس، تنیدگی، بی‌حرمتی و یکنواختی، اطلاق می‌گردد (اروین، ۲۰۰۳)، مرتبط است. به عبارت دیگر با تأمین نیاز به بقاء، نیاز به آزادی مرتفع می‌گردد و تأمین نیاز به آزادی نیز، بر سازگاری عاطفی مؤثر واقع می‌گردد. همچنین نیاز به بقاء با قدرت که شامل منزلت، احترام، بازشناخته شدن از طرف دیگران، به حساب آمدن، بُرش داشتن، لذت از رقابت، ترس از آسیب‌پذیری، تلاش کردن و مطرح بودن به خاطر موفقیت را شامل می‌گردد (هافستتler و همکاران، ۲۰۰۴) مرتبط است. به عبارت دیگر با تأمین نیاز به بقاء، نیاز به قدرت مرتفع می‌گردد و نیاز به قدرت نیز با حمایت اجتماعی که شامل به مراقبت، محبت، عزت، تسلی و کمکی است که فرد از جانب سایر افراد یا گروه‌ها دریافت می‌کند (کوب، ۱۹۶۷؛ جتتریو کوباسا، ۱۹۸۴؛ والس‌تون و همکاران، ۱۹۸۳؛ ویلز، ۱۹۸۴، به نقل از سارافینو، ۱۳۸۴) و به ایجاد سازگاری کمک می‌نماید (راسل و همکاران، ۱۹۸۷، به نقل از یانگ و فارن، ۲۰۰۵)، مرتبط است. لذا می‌توان انتظار داشت که تأمین نیاز به آزادی، قدرت و حمایت اجتماعی در دانش‌آموزان، منجر به سازگاری عاطفی در آنها گردد.

○ سوال هشتم پژوهش مبنی بر این که نیاز به «بقاء» بر «سازگاری آموزشی» اثر دارد، نیز با ضریب همبستگی $r=0/177$ در سطح $p<0/01$ به طور غیر مستقیم اثر دارد.

در توضیح این یافته باید گفت که «نیاز به بقاء» با میانجی گری «آزادی» بر سازگاری آموزشی اثر می‌گذارد. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت که نیاز به بقاء با نیاز به آزادی که شامل مهار کردن راه و روش زندگی، انتخاب گزینه‌های دلخواه، آزادی بیان، همکاری با فرد دلخواه، ادامه به شغل یا فعالیت دلخواه و آزاد و رها بودن از ناراحتی‌های جسمانی یا روانی شامل ترس، تنیدگی، بی‌حرمتی و یکنواختی، اطلاق می‌گردد (اروین، ۲۰۰۳)، مرتبط است. لذا می‌توان انتظار داشت که تأمین نیاز به بقاء و آزادی در دانش آموزان منجر به سازگاری آموزشی در آنها گردد.

○ به طور کلی همان طور که مدل روابط علی بین متغیرهای «نیازهای بنیادین»، «حمایت اجتماعی» و «سازگاری» نشان می‌دهد، می‌توان نتیجه گرفت که «حمایت اجتماعی» بر سازگاری عاطفی، سازگاری آموزشی و سازگاری اجتماعی اثر مستقیم دارد و «نیاز به آزادی» بر سازگاری عاطفی و نیاز به عشق بر سازگاری آموزشی اثر مستقیم دارند. علاوه بر اثر مستقیم آزادی و عشق اثر غیر مستقیم نیز دارند. هر دو از طریق حمایت اجتماعی و «قدرت» بر سازگاری اجتماعی، آموزشی و عاطفی اثر غیر مستقیم دارند. بقاء نیز از طریق میانجی گری عشق و «قدرت» نیز از طریق میانجی گری حمایت اجتماعی بر سازگاری اجتماعی، آموزشی و عاطفی اثر غیر مستقیم دارند.

یادداشت‌ها

1- Goodstein	2- Lanyon
3- Sadock	4- Sarafino
5- Russell	6- Cronkite
7- Moose	8- Glasser
9- survival	10- love
11- power	12- freedom
13- fun	
14- Sina and Sing Adjustment Questionnaire	
15 Philips Social Support Questionnaire	16 Students Needs Survey
17 Goodness of Fit Index	18 Adjusted Goodness of Fit Index
19 Root Mean Square Error of Approximation	

منابع

- بیابانگرد، اسماعیل. (۱۳۷۷). *روانشناسی نوجوانی*. تهران: نشر فرهنگ اسلامی.
- تابع بردبار فریبا، رضویه، علی اصغر. (۱۳۸۳). بررسی رابطه راهبردهای رویارویی و حمایت‌های اجتماعی با پیشرفت تحصیلی در دوره نوجوانی. *مجله مطالعات تربیتی و روانشناسی*. ۵ (۱). ص ۲۱-۵.
- رحیم نیامحسن، رسولیان مریم. (۱۳۸۵). مقایسه مکانیسم‌های سازگاری نوجوانان کانون اصلاح و تربیت و نوجوانان دبیرستانی. *مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران*. ۱۲ (۱). ص ۳۵-۲۹.
- روشن، رسول؛ شعیری، محمد رضا و یعقوبی، حمید. (۱۳۸۴). تأثیر رابطه مشاوران همسان در ارتقای سلامت روانی و سازگاری دانشجویان جدید الورد غیر بومی. *مجله علمی-پژوهشی دانشور*. سال دوازدهم، شماره ۱۰. ص ۴۲-۳۵.
- زینی وند، علی. (۱۳۸۴). *بررسی عزت نفس و حمایت اجتماعی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان سال دوم دبیرستان شهرستان دره شهر*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت معلم تهران.
- سارافینو، ادوارد پ. (۱۳۸۴). *روان شناسی سلامت*. ترجمه الهه میرزایی و همکاران. تهران: انتشارات رشد.
- سینا، ای. کی. پی؛ سینگ، آر. پی. (۱۳۸۵). *راهنمای پرسش نامه سازگاری دانش آموزان دبیرستانی*. ترجمه ابوالفضل کرمی. تهران: مؤسسه روان تجهیز سینا.
- قراگوزلو، فاطمه؛ رحیمی نژاد، عباس و رضازاده، محمد رضا. (۱۳۸۷). بررسی رابطه حمایت اجتماعی خانواده و دوستان با سازگاری آموزشی دانشجویان. *مجموعه مقالات سومین کنگره ملی آسیب‌شناسی خانواده، تهران، ایران*.
- گلاسر، ویلیام. (۱۳۸۵). *نظریه انتخاب: روانشناسی نوین آزادی فردی*، ترجمه مهرداد فیروزبخت. تهران: انتشارات رسا.
- مظاهری، اکرم و همکاران. (۱۳۸۵). تأثیر آموزش گروهی عزت نفس بر میزان سازگاری اجتماعی دانشجویان. *مجله علمی-پژوهشی دانشگاه شاهد*. سال سیزدهم. شماره ۱۶. ص ۵۶-۴۹.
- نصیری، حبیب اله و سامانی، سیامک. (۱۳۸۷). بررسی روایی و پایایی و ساختار عاملی مقیاس نیازهای خانواده برای خانواده‌های ایرانی. *فصلنامه خانواده پژوهی*. شماره ۱۴. ص ۱۱۰-۱۲۲.
- نویدی، احد. (۱۳۸۷). تأثیر آموزش مدیریت خشم بر مهارت‌های سازگاری پسران دوره متوسطه شهر تهران. *مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران*، سال چهاردهم، شماره ۴، ص ۴۰۳-۳۹۴.
- هومن، حیدر علی. (۱۳۸۰). *تحلیل داده‌های چند متغیری در پژوهش رفتاری*. تهران: نشر پارسا.
- هومن، حیدر علی. (۱۳۸۴). *مدل یابی معادلات ساختاری با کاربرد نرم افزار لیزرل*. تهران: انتشارات سمت.
- Bromley, J., Hare, D. J., Davison, K., & Emerson, E. (2004). Mothers supporting children with autism spectrum disorders. Social support, mental health status and satisfaction with services. *Autism*, 8, 409-423.
- Burns, M. K., Vance, D., Seadokierski, I. & Stockwell, C. (2006) Student Needs Survey: A psychologically sound measure of the Five Basic Needs. *International Journal of Reality Therapy* 25(2).
- Cecilia, Z. M., & Belgrave, F.(2007). Stress, social support, and college adjustment among Latino students . *Cultural Diversity and Mental Health* 2(3), 193-203.

- Ervin, J.(2003).Giving students what they need. Educational leadership. University students. *British Journal of Guidance and Counseling*, 34 (4).
- Frey,l. M., & Wilhite, K. (2005).Our Five Basic Needs:Application for understanding the function of behavior. *Journal of Intervention in School and Clinic* .40 (3), 156-160
- Garber, J.; Keily, M.K., & Martin, N.C.(2002). Development of adolescence depressive symptoms: Predictors of change. *Journal of Counseling and Clinical Psychology*, 70.79-95.
- Halamandaris, K.F., & Power,K.G. (1999). Individual differences, social support and coping with the examination stress:A study of the psychological and academical adjustment of first year home students. *Pesronality and Individual Differences*.26, 665-685.
- Harvey, V. S., & Retter, K. (2002).Variations by gender between children and adoulescents on the four basic psychological needs. *International Journal of Reality Therapy*, 21 (2).
- Holland, K. D., & Holahan, C.K. (2003). The relation of social support and coping to positive adaptation to breast cancer. *Psychology and Health*, 18, 15–29.
- Honig, A. S., & Winger, C. J. (1997). A professional support program for families of handicapped preschoolers: Decrease in maternal stress. *The Journal of Primary Prevention*, 17, 285–296.
- Huffstetler, B. C. Mims, S. H., & Thomson, C. L. (2004) .Getting together and staying together: Testing the compatibility of the Need – Strength Profile and the Basic Needs Survey. *International Journal of Reality Therapy*. 23 (2).
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: Guilford Press.
- Laura, J., Graham, J.; Naomi, S.; & Robert, C. (2007). Social support, self- esteem, and stress as predictors of adjustment to university among first –year under graduates. *Journal of College Student Development*,48. (3).259-274.
- Malley, J., Basic, J., Beck, M., Tavra, K.V., Feric, M., & Conway, J. (2003). Students perception of their schools: *An International Journal of Reality Therapy*, 22 (1)
- Pierre,C.(2000).*The developing person through childhood and adolescence* .New York:Worth Publishers.
- Saloviita, T., Italinna, M., & Leinonen, E. (2003). Explaining the parental stress of fathers and mothers caring for a child with intellectual disability: A double ABCX model. *Journal of Intellectual Disability Research*, 47, 300–312.
- Tao, S., Dong,Q., Pratt,M.W., Hunsberger,B., & Pancer, S.M. (2000).Social support; Relation to coping and adjustment during the transition to university in the People`s Republic of China.*Journal of Adolescent Research*, 15 (1).123-144.
- Trigonaki, N. (2002) .Parents of children with autism and five basic needs.*International Journal of Reality Therapy*, 21(2).

- Weiss, M. J.(2002). Hardiness and social support as predictors of stress in mothers of typical children, children with autism, and children with mental retardation. *Autism*,6, 130-115
- White, N., & Hastings, R. P. (2004). Social and professional support for parents of adolescents with severe intellectual disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 17, 181-190.
- Yang,H., & Farn,C.,(2005).An investigation the factors affecting MIS student burnout in Technical Vocational College.*Computer in Human Behaviour*.21.917-932

Archive of SID